

**DIDAKTIK TARQATMA MATERIALLARNING GEOGRAFIYA
TA'LIMIDA TUTGAN O'RNI YUZASIDAN
METODIK TAVSIYALAR**

*Zokirjonova Maftunaxon Baxtiyorjon qizi
Qashqadaryo viloyati Muborak tumanidagi
20-maktabning ikkinchi toifali geografiya o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada didaktik tarqatma materiallarning geografiya ta'limida tutgan o'rni va ahamiyati haqida ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: Noan'anaviy, motivatsiya, test texnologiyasi, Pedagogik testlar

*Eng katta boylik-bu aql-zakovat va ilm,
Eng katta meros-bu yaxshi tarbiya,
Eng katta qashoqlik-bu bilimsizlikdir.
Shavkat Mirziyoev*

Geografiya - bu Yerning inson sayyorasi sifatida yaxlit ko'rinishini ta'minlaydigan yagona o'quv fani deb hisoblash mumkin. U shuningdek umumiy madaniyatni, shu jumladan ekologik madaniyatni shakllantiradi; barcha darajalarda boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun zaruriy majmuadir. Fanning yana bir muhim jihati bir nechta manbalardan olingan ma'lumotlarni qanday qilib birlashtirishga, ma'lum bir xalqaro aloqa tili - geografik xaritadan foydalanishga o'rgatadi. Geografik ta'lim insoniyat uchun umumiy uy sifatida o'z mamlakati va sayyoramizni o'rganish uchun ishonchli asosdir. Aynan shu ta'lim zamonaviy dunyo va insoniyatning xilma-xilligi va birligi bilan birligini ongli ravishda tushunishni ta'minlaydi. O'quvchilar o'zlarini o'rab turgan moddiy, ma'naviy va madaniy qadriyatlarni va insonning kosmosda mavjud bo'lishining ma'nosini to'g'ri tushunishlari uchun juda katta geografik bilimlarni to'plashi zarur.

Mamlakatimiz o'z mustaqilligiga erishgach respublika xo'jaligining barcha sohalarida bo'lganidek ta'limda ham tub islohatlar davri boshlandi.

Bu davr esa o'qituvchilarga ham ko'plab ma'suliyatni yukladi. Chunki mustaqillikkacha ta'lim tizimida asosan bir xillik hukmron edi. Yangi pedagogik texnologiya esa har bir darsning bir-biridan qiziqarli o'tish imkoniyatini beradi. Har bir darsning mazmun mohiyatidan kelib chiqib, darsda turli didaktik tarqatma materiallardan foydalanish mumkin. Bunday dars o'tish jarayonida o'qituvchi o'z ustida muntazam ishlashi talab etiladi. Bu talab esa darsning samaradorligini, uning sifatli bo'lishini, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini, birinchi galda maktab o'quv mashg'ulotlarini mustahkam egallab olishlarining manbaidir.

Har bir pedagogning ishga ijodiy yondashishini rivojlantirish juda muhimdir. Chunki dars jarayoni har yili bir xil ko'rinish, bir xil andoza, bir xil tipda emas, balki har yili har- xil usul va uslublardan qo'llagan holda tashkil etilishi lozim.

Masalan: Noan'anaviy (ta'lim jarayoni markazida o'quvchi bo'lgan) o'qitish metodlarining

Afzalliklari:

- O'qitish mazmunini yaxshi o'zlashtirishga olib kelishi.
- O'z vaqtida aloqalarning ta'minlanishi.
- Tushunchalarni amaliyotda qo'llash uchun sharoitlar yaratilishi.
- O'qitish usullarining turli xil ko'rinishlari taklif etilishi.
- Motivatsiyaning yuqori darajada bo'lishi.
- O'tilgan materialning yaxshi eslab qolishi.
- Muloqotga kirishish ko'nikmasining takomillashishi.
- O'z-o'zini baholashning o'sishi.
- O'quvchilarning predmetning mazmuniga, o'qitish jarayoniga bo'lgan ijobiy munosabati.
- Mustaqil fikrlay oldaigan o'quvchining shakllanishiga yordam berish.
- Nafaqat mazmunini o'zlashtirishga yordam bermay, balki tanqidiy va mantiqiy fikralashni ham rivojlantirish.
- Muammolar echish ko'nikmalarining shakllanishi.

test texnologiyasi

Pedagogik testlar AQSH, Niderlandiya, Angliya, Turkiya, Janubiy Koreya, Yaponiya va boshqa ko'pgina mamlakatlarda keng rivoj topdi. Shuning uchun bu mamlakatlarda bilim samaradorligi yuqor. Har pedagogik dars davomida testlarni qo'llash ta'lim sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi; ta'lim sifati esa boshqaruv sifati bilan bog'liq; oqilona boshqaruv esa o'quvchilarni bilim darajasini oshiradi.

Yangi darsning mazmuni, egallagan qamrovi, unda ko'rgazmali qo'llanmalar va vositalarning ishlatilishiga qarab o'qituvchi turli didaktik tarqatma materiallarni qo'llashi mumkin. Bu esa o'qituvchining izlanuvchanligini, o'z ustida ishlashini, ijodkorligini, darsni yanada keng qamrovli va qiziqarli qilib o'tishda tajribasini oshiradi.

Ijodiy ishlaydigan o'qituvchining darslari xilma-xil bo'ladi. Bunda tasviriy vositalar va ko'rgazmali qo'llanmalarining ahamiyati katta. Masalan, o'qituvchibir darsda yangi mavzuni tushuntirishdan avval 5-6 minut tezkor savollar orqali o'quvchilar bilimini, o'tgan mavzu va yangi mavzu yuzasidan so'rab chiqadi, o'zi fikrlarni to'ldiradi, o'quvchilarning diqqatini kartaga jalb etadi, doskaga chizmalar chizadi va hokazo.

Boshqa darsda o'qituvchi diafilmlar ko'rsatishi, har bir kadrda berilganiga nisbatan kengroq va to'liqroq izoh beradi, darslikda berilmagan yangi ma'lumotlarni aytib o'tadi, so'ngra darsni mustahkamlash uchun o'quvchilarni baxs munozaraga chorlaydi, ularning mustaqil fikrlarini tinglab, o'zi to'ldirib boradi.

Masalan, maktabni ancha ilgari bitirib ketgan kishilardan, maktab geografiyasi kursida nimalar esingizda qolgan deb so'rasak, ular sayyohlar haqidagi, tabiat sirlarini qanday ochilgan ekanligi haqidagi hikoyalarini, darsda ko'p kartochkalarga javob berganligini, turli xil krasvordlar echishgani, tabiatga bo'lgan ekskursiyalari haqida qiziqib aytib berishadi. Suhbat oxirida esa «Geografiya qiziqarli fan» degan gapni eshitamiz. Shunday ekan fanimizning yanada qiziqarli, samarador va albatta o'quvchilar yodida saqlanib qolishi uchun harakat qilishimiz lozim. Dars jarayonini yanada ko'proq ko'rgazmali qurollar, xar-xil ko'rinishdagi kartochkalar, diagrammalar, testlar, krasvordlar, tezkor savollar, yozuvsiz xaritalar va hokazolar) tarqatma materiallar bilan boyitib borishimiz kerak. Geografiya o'qitishda ko'rgazmalilik, ommaboplik va qiziqarli bayon etish muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Kortel.I.N. "Tabiiy geografiyadan didaktik materiallar"" O'qituvchi-2002
2. " Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya" Toshkent-2003 y.
3. Nuriddinov Sh. Valixonov M.Abdunazarov Q. "Tabiiy ilmiy va aniq fanlarni o'qitishda elektron didaktik materiallardan foydalanish" metodik qo'llanma. Toshkent-2000- yil